

010817-2

Celý ten světodějně matoucí omyl byl, jak se zdá, rozhodujícím způsobem motivován a přímo založen na něčem, co bychom mohli (ve vzpomínce na Pascala) nazvat „geometrickým myšlením“. Svět začal být vykládán po vzoru geometrických obrazců, zejména „trojúhelníků“ (to byly první geometrické obrazce, jejichž povaha se vtiskla do mysli prvních „filosofů“, jak dokládají vzpomínky především na Thaleta a na Pythagoru, ale je to zajisté poněkud zjednodušující. Už první poznatek, spojovaný s Thaletem, po němž také byla pojmenována ona poučka, tzv. Thaletova věta, týkající se kromě pravoúhlých trojúhelníků také např. kružnice, ale i jiných „geometrických předmětů“, jako jsou „úhly“ apod., které však byly později ještě hodně rozmnožovány, ačkoliv o nich vlastně bylo již rozhodnuto ještě dříve, než o nich kdokoliv začal uvažovat, jako jsou např. těžiště, středy vepsaných a opsaných kružnic, ale i matematické vztahy mezi úhly a stranami atd. atd.). Užaslým a brzo přímo nadšeným myslitelům se proto geometrické obrazce – a vše, co s tím souviselo – musely jevit nejen jako „skutečné“, ale dokonce jako „pravá skutečnost“. Fascinace světem geometrie a vůbec matematiky (a logiky) pomohla otrást světem autentické zkušenosti, založené na vnímání. To umožnilo teologii, aby konstruovala jiný svět, který také neměl mít s vnímáním nic společného (anebo alespoň se nemohl o vnímání opírat jako o svůj základ), ale který nemohl být „nahlížen“ se stejnou jasností, zřetelností a jistotou, jako svět geometrie (či matematiky), ale který svůj základ měl v tzv. „zjevení“, od počátku spjatém s mimolidskou a pak i lidskou autoritou, bez níž k němu nebylo lze získat jiného prostřednictví. Onou mimolidskou autoritou byl Bůh, lidskými autoritami byli zvláště k tomu povolání lidé a lidské instituce. V jedné věci však mezi oběma cestami panovala nápadná podobnost: Bůh theologů měl velmi podobný charakter jako trojúhelník geometrů v tom, že byl vždy přítomen a nikdy nepřítomen (tj. nejen nikdy nebyl zasypán minulostí a v minulosti, ale nikdy se také neskrýval v budoucnosti jako „ještě nejsoucí“. Průlomem se sice stala ona podivuhodná synkreze myšlení (staro)řeckého s myšlením (staro)hebrejským, ale trvalo to velmi dlouho, než teno hebrejský ferment začal řeckou myšlenkovou tradici opravdu nahlodávat v jejích kořenech.

(Písek, 010817-2.)